DIVLAND

T A
Č R
Tento projekt je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR a Ministerstva životního prostředí v rámci **Programu Prostředí pro život.**
www.tacr.cz www.mzp.cz

SS02030018 - Centrum pro krajinu a biodiverzitu

Historické kulturní krajiny České republiky

Markéta Šantrůčková, Alois Vokoun, Hana Skokanová, Jaroslav Vojta, Katarína Demková, Marek Havlíček, Lucie Medková, Martin Weber, Tomáš Slach, Jiří Dostálek, Pavel Richter, Miloš Rozkošný, Václav Fanta, Péter Szabó

Historické kulturní krajiny - východiska

- Krajiny vytvořené a ovlivňované dlouhodobou činností člověka, která vede ke zvýšení kulturních i přírodních hodnot.
- Krajiny harmonicky utvářené, tradičního maloplošného měřítka. Jsou v nich dochované památky historického využívání a osídlení.

Historické kulturní krajiny - východiska

- Národní typologie historických kulturních krajin ČR navrhuje 34 typů krajin.
- Navrhuje postup jejich vymezování, včetně signifikantních znaků, které danou krajinu charakterizují.

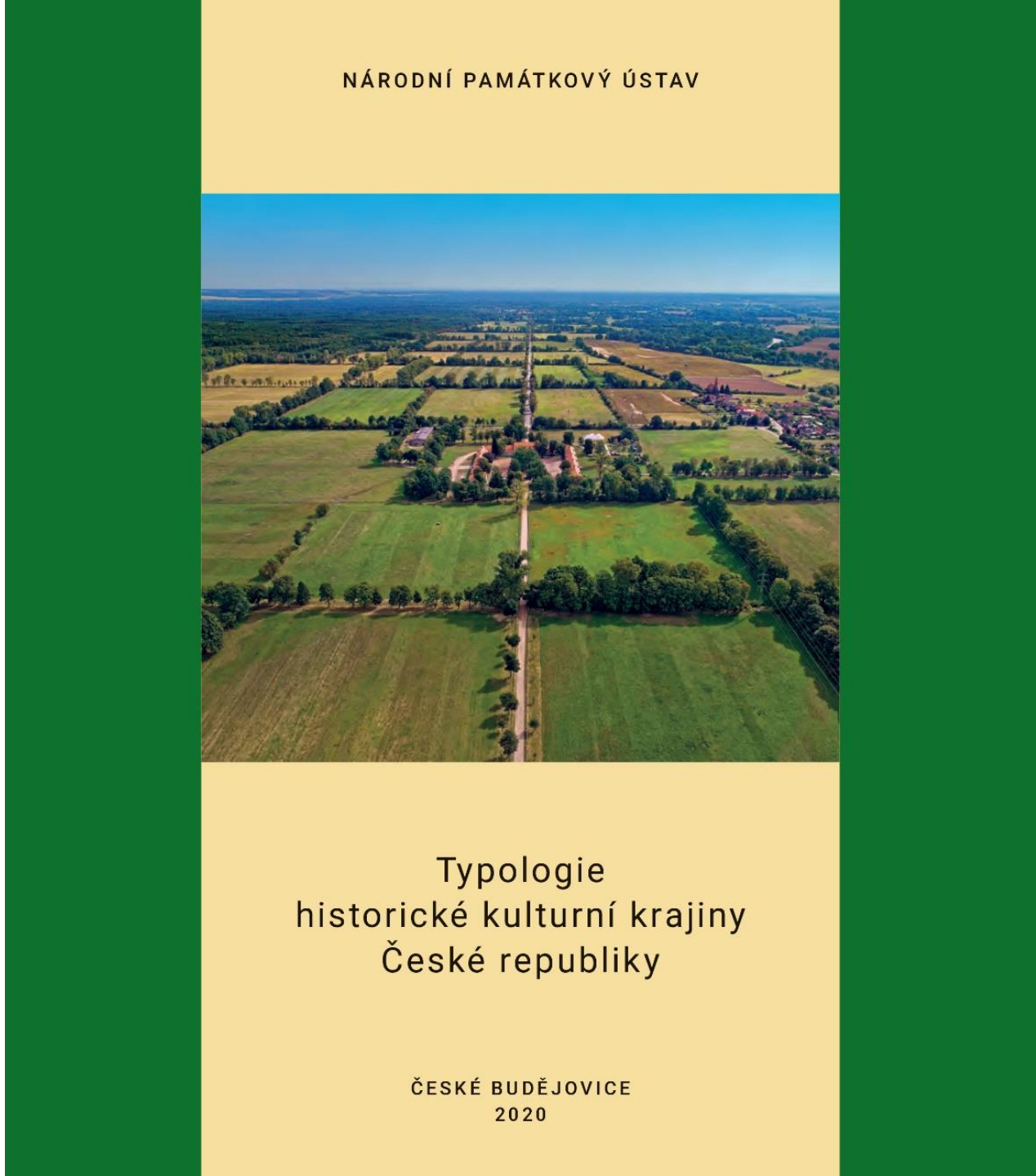

Historické kulturní krajiny

- Pro každou z hodnocených historických kulturních krajin byly stanoveny znaky, které vypovídají o její přítomnosti v krajině. Zároveň musela být databáze těchto znaků dostupná pro celou Českou republiku v podobě umožňující její zpracování a analýzu v GIS.
- Analýzy byly prováděny v síti Evropské environmentální agentury 1x1 km.

- Na základě dostupných dat se podařilo vymezit tyto krajiny: **krajina se zachovalým maloplošným členěním zemědělských pozemků, lesní, trvalých travních porostů, vinohradnická, chmelařská, sadařská, rybniční, lázeňská, těžební, poutní.**

Krajiny se zachovalým maloplošným členěním zemědělských pozemků

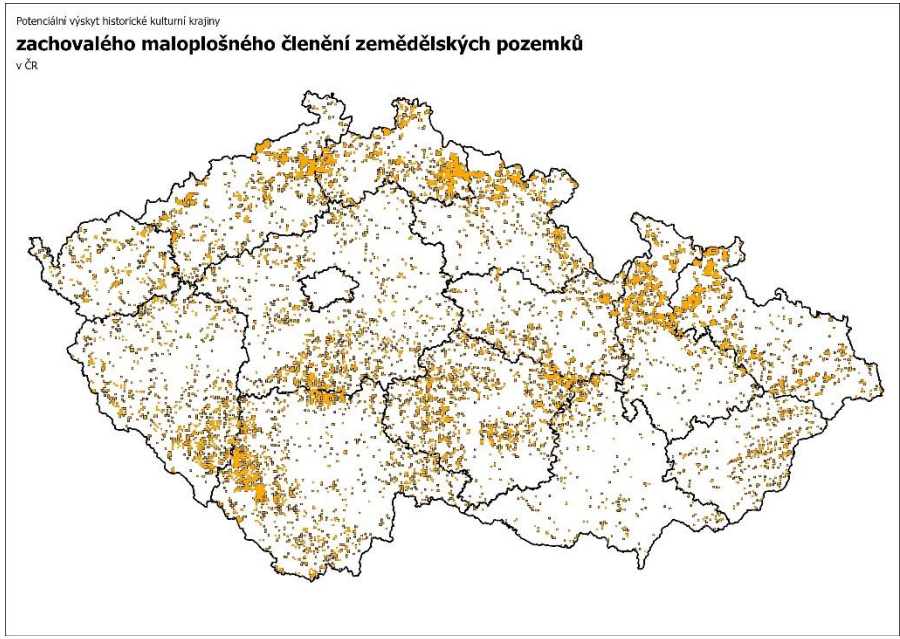

- Jedná se o krajiny s významnými a soustředěnými estetickými hodnotami, které jsou dány harmonickým měřítkem a vztahy v zemědělské krajině.
- Plochy zemědělské půdy, zejména orné půdy a trvalých travních porostů, jsou členěny rozptýlenou nelesní i lesní zelení.
- Vymezení probíhalo nad Konsolidovanou vrstvou ekosystémů (KVES), hodnocena byla délka okrajů zemědělské půdy s dřevinnou vegetací.
- Získané údaje byly doplněny informacemi z databáze dochovaných plužin, která byla vytvořena ČZU
- Cílem bylo identifikovat krajiny s delšími hranicemi rozhraní zemědělských ploch s plochami lesní i nelesní zeleně, tj. identifikovat krajiny s jemnější krajinnou mozaikou.

Plužiny u Horní Opavice

Rozptýlená vegetace na Novobystřicku

Plužiny u Bolebořе a Orasína v Krušných horách

Vsetínsko, agrární terasy

Lesní krajiny

- Vymezeny na základě dat z databáze TopoLandUse, postihující vývoj využití krajiny od poloviny 19. století do počátku 21. století na základě starých map.
- Současné lesy musejí být kontinuální (tj. existující od poloviny 19. století dodnes) alespoň z 80 %.
- Historické lesní krajiny byly dále klasifikovány na základě převládající lesní vegetace, která indikuje převažující typ lesního hospodaření. Podkladem byly KVES a vrstva mapování biotopů Natura 2000:
  - Krajina pařezinového hospodaření.
  - Krajina vysokého lesa:
    - Krajina přírodě blízkého vysokého lesa.
    - Krajina monokulturního hospodaření v přirozeně jehličnatých lesích.
    - Krajina intenzivního, převážně monokulturního hospodaření – všechny kulturní lesy.

Území pravděpodobného výskytu lesní historické kulturní krajiny

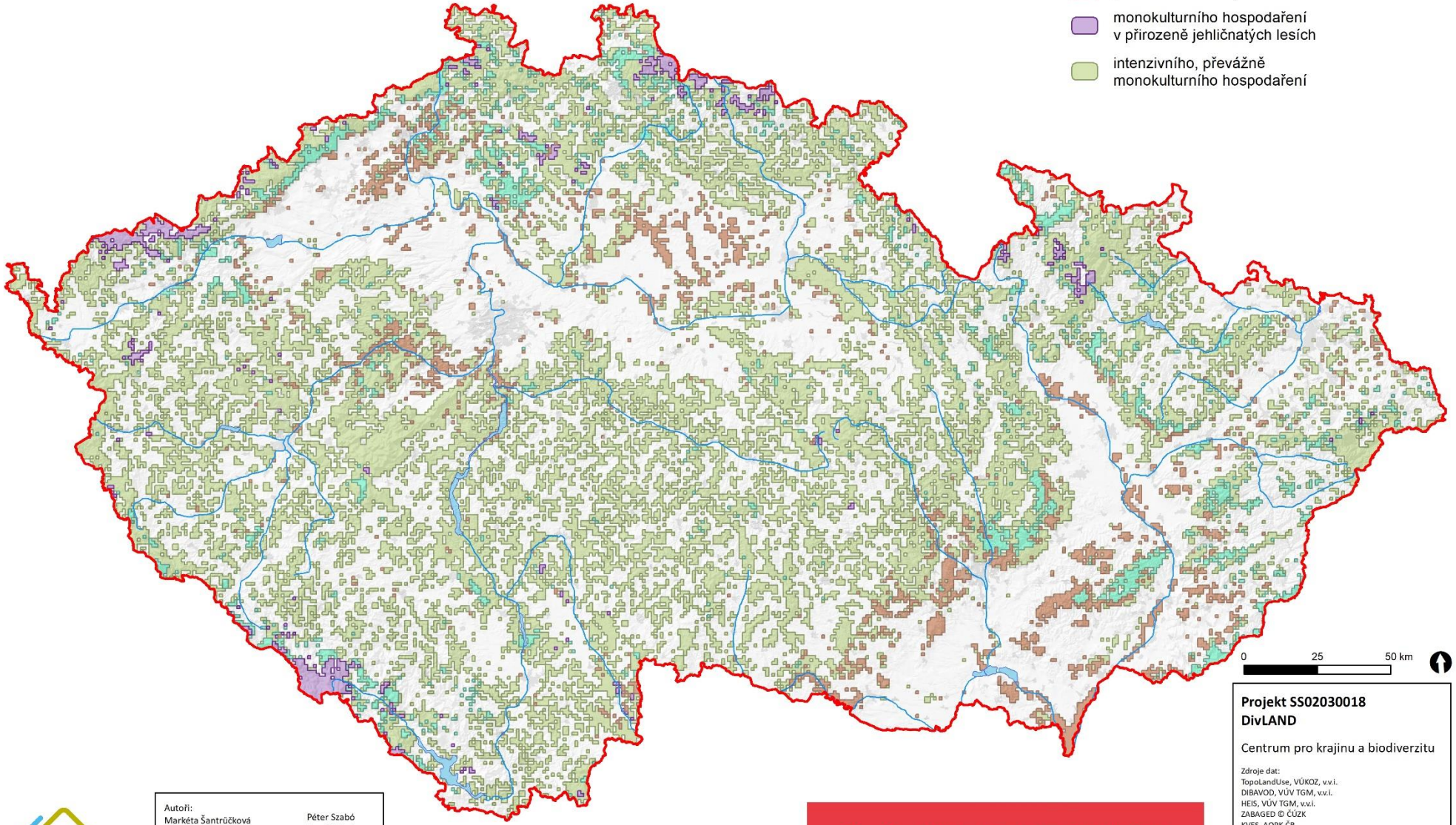

Autoři:
Markéta Šantrůčková
Alois Vokoun
Katarína Demková
Lucie Medková
Jiří Dostálek
Martin Weber
Jaroslav Vojta
Péter Szabó
Tomáš Slach
Václav Fanta
Marek Havlíček
Hana Skokanová
Miloš Rozkošný
Pavel Richter

DIVLAND

Tento projekt je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR a Ministerstva životního prostředí v rámci Programu Prostředí pro život.

www.tacr.cz www.mzp.cz

Projekt SS02030018
DivLAND

Centrum pro krajinu a biodiverzitu

Zdroje dat:
TopoLandUse, VÚKOZ, v.v.i.
DIBAVOD, VÚV TGM, v.v.i.
HEIS, VÚV TGM, v.v.i.
ZABAGED © ČÚZK
KVES, AOPK ČR
Důlní díla, Poddolovaná území a Úložná místa těžeb. odpadu © Česká geologická služba
ArcČR 500 v 4.2, ARCDATA PRAHA
SW Plužiny, ČZU
Kučera et al. (2012)

(c) DivLand 2023; VÚKOZ, v.v.i.

Souřadnicový systém: ETRS89; podkladové vrstvy: stínovaný model reliéfu ČR, vodní plochy, vodní toky, zastavěné plochy (ZABAGED ®)

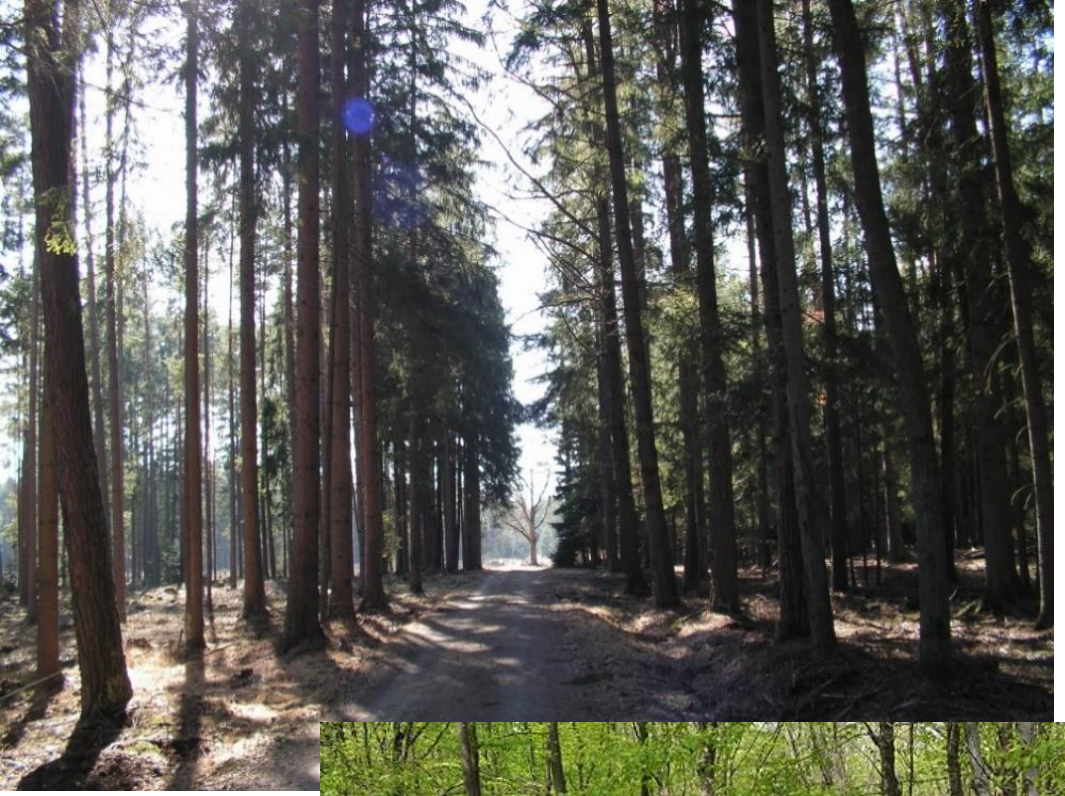

Rájecko u Brna, svazky úvozových cest

Banát (Rumunsko), výmladkové lesy

Bývalá obora Jemčina

Rájecko u Brna, milířiště

Krajiny vinohradnické, chmelařské, sadařské

- Vymezeny na základě dat z databáze TopoLandUse, postihující vývoj využití krajiny od poloviny 19. století do počátku 21. století na základě starých map.
- Vinohrady a chmelnice existovaly v minulosti a současnosti a tvoří alespoň 5 % plochy čtverce 1 km^2 u sadařských krajin 10 %.

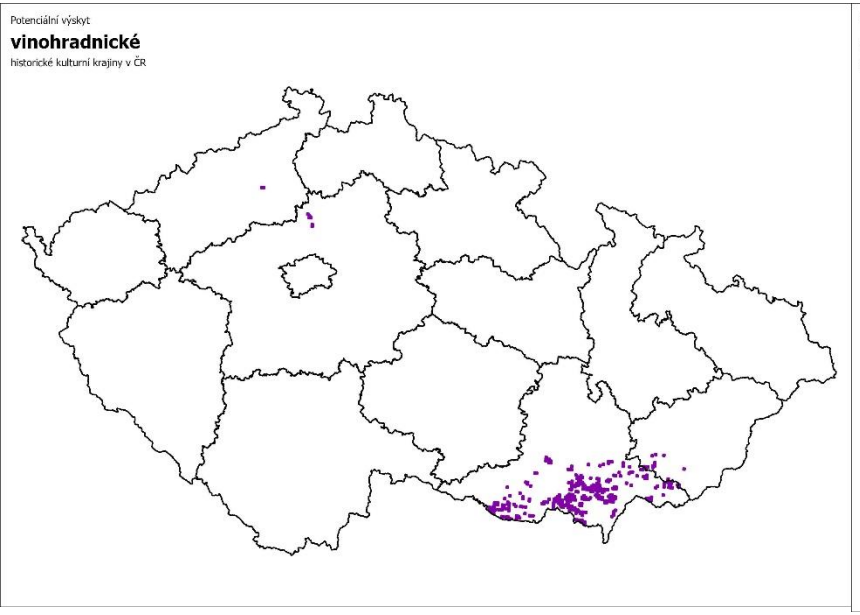

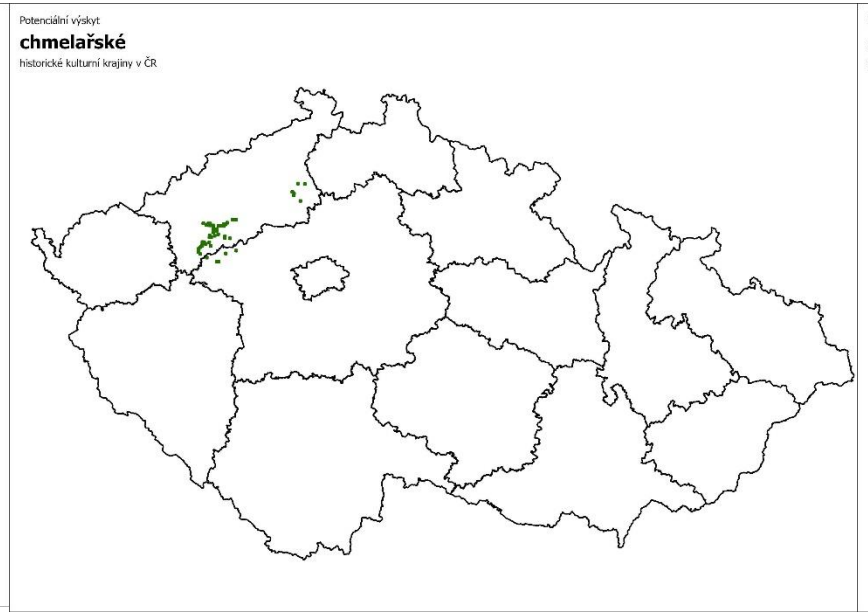

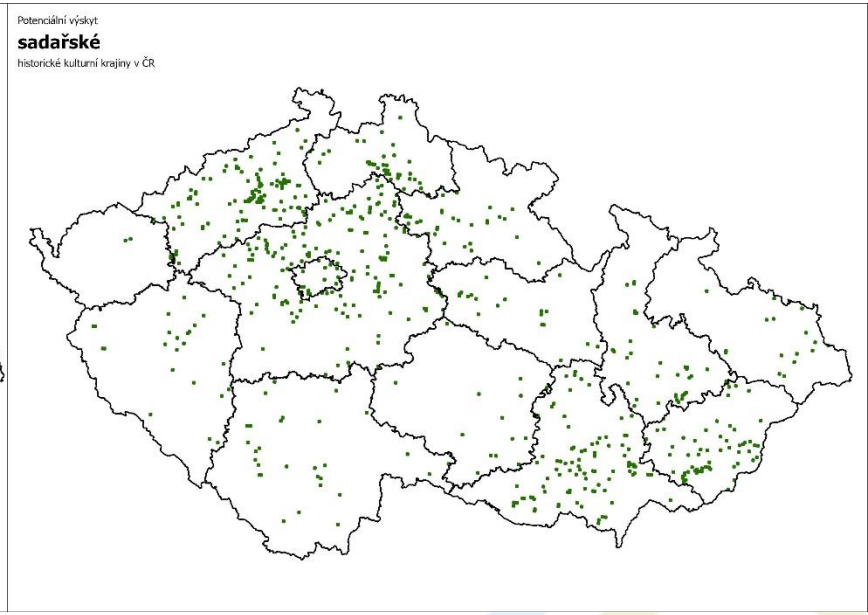

Velké Pavlovice

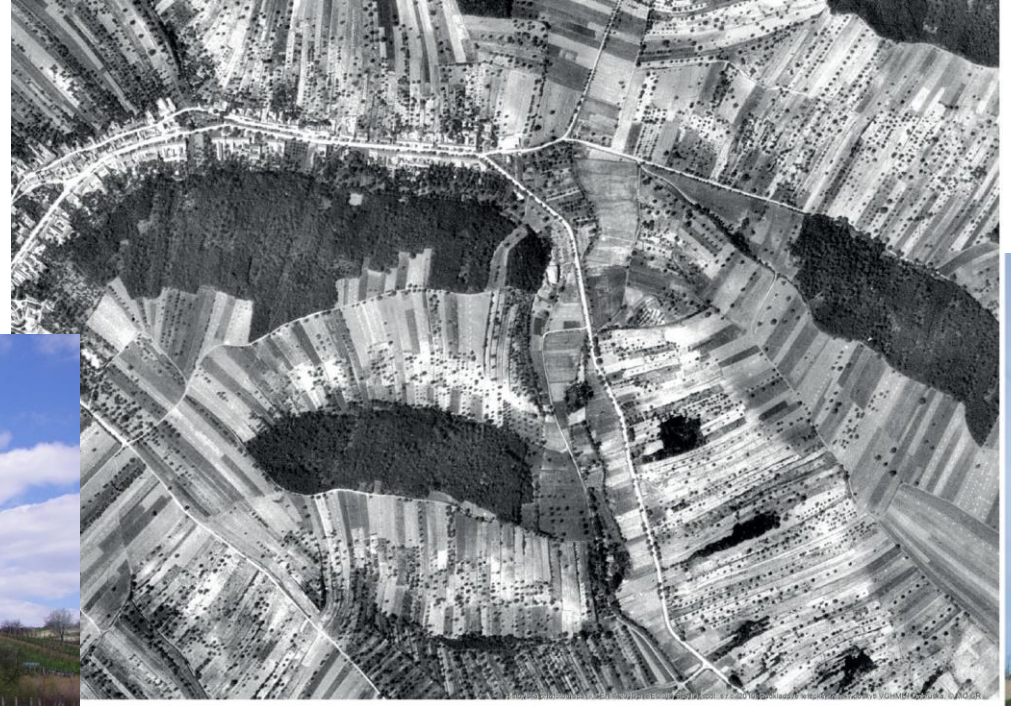

Němčičky

Vinice u Liběchova, Mělnicko

Chmelnice u Stekníku

Trnovany, sušárna chmele

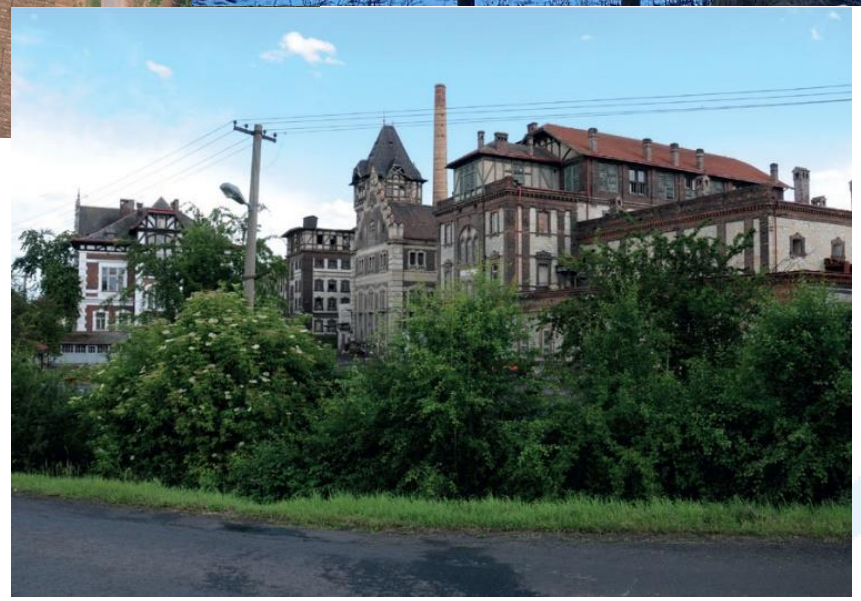

Chmelnice u Pnětluk

Pivovar v Žatci

Obnovený sad v Habrůvce

Zanikající terasované sady v Guntě

Opuštěné sady na Kaňku

Krajiny trvalých travních porostů

- Vymezeny na základě dat z databáze TopoLandUse, postihující vývoj využití krajiny od poloviny 19. století do počátku 21. století na základě starých map.
- Kontinuální luční porosty tvoří alespoň 20 % plochy čtverce 1 km^2.

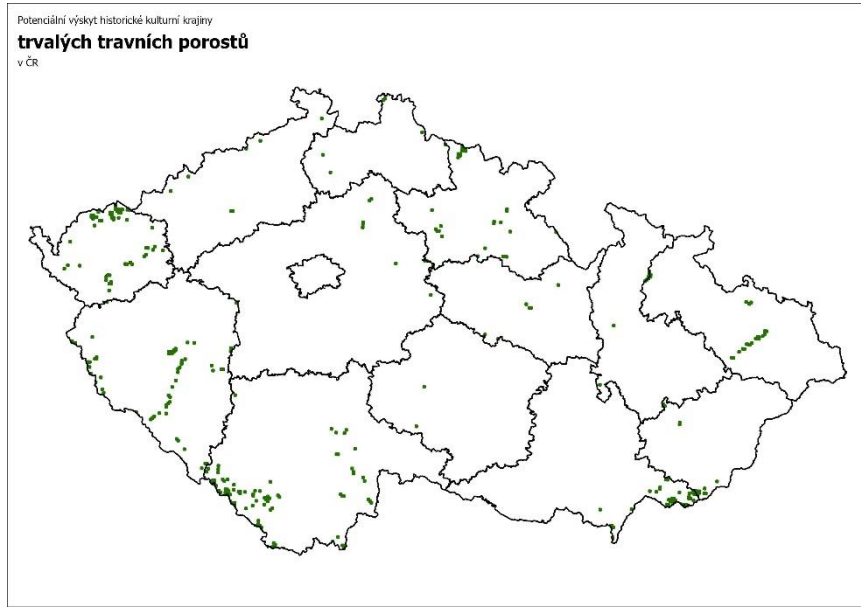

Krajiny rybniční

- Údaje z databáze historických rybníků z poloviny 19. století VÚV a současný stav vodních ploch dle ZABAGED.
- Pro vymezení historické rybniční krajiny byly sečteny plochy rybníků zaniklých a současných a následně byly vybrány čtverce, kde celková výměra historických i současných rybníků přesahovala 20 % rozlohy čtverce.

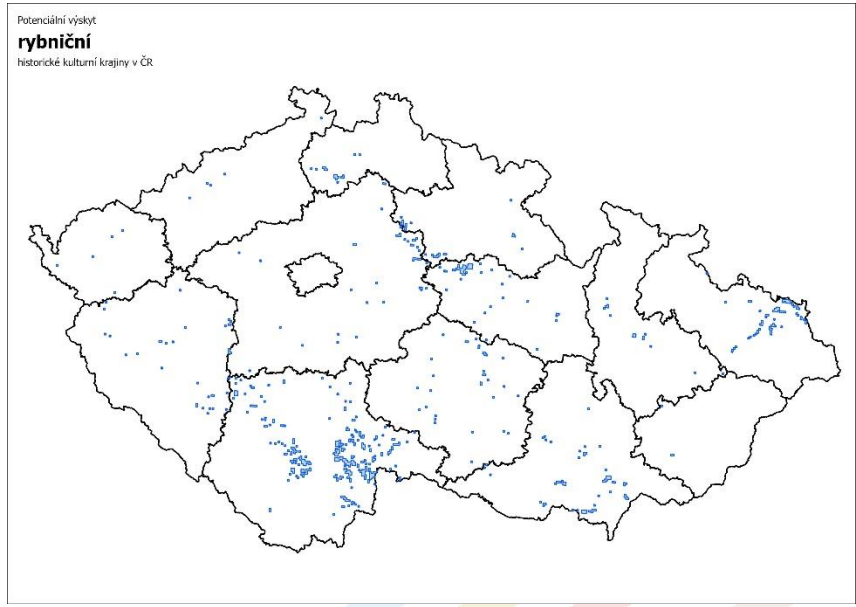

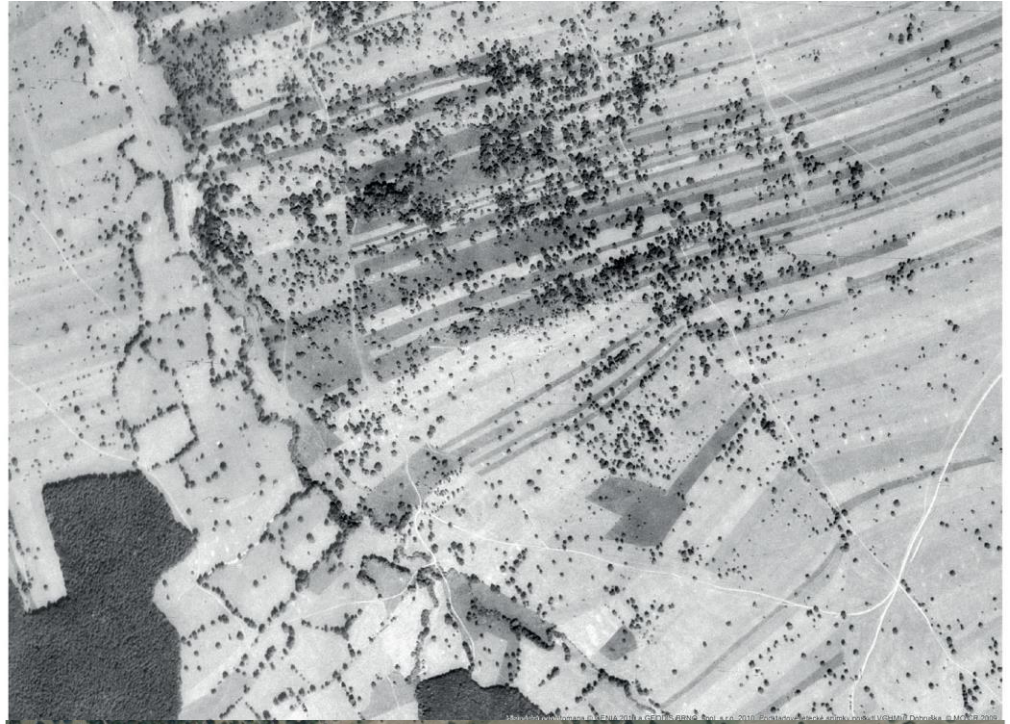

Čertoryje

Orchidejové louky u Skutče

Třeboňsko u Stráže nad Nežárkou

Třeboňsko, Nová řeka

Hráz zaniklého rybníka Karštejn

Opatovický kanál

Krajiny ovlivněné důlní činností

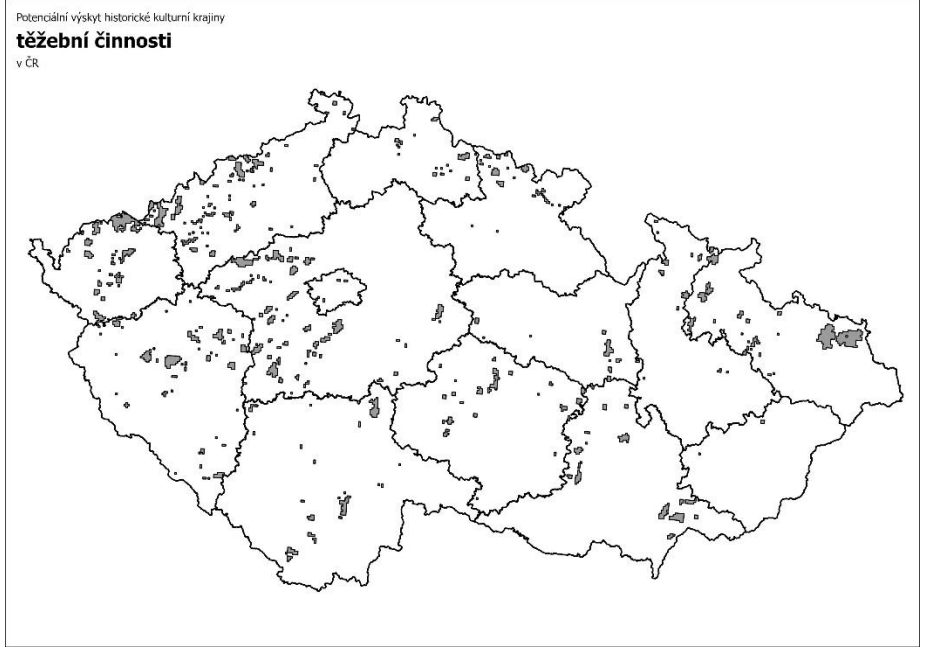

- Oblasti ovlivněné těžbou do poloviny 20. století.
- Údaje z databáze České geologické služby (ČGS), konkrétně Důlní díla, Poddolovaná území a Úložná místa těžebního odpadu.
- Z databáze důlních děl byla vybrána všechna důlní díla s výjimkou a děl, u nichž byla činnost ukončena až po roce 1945. Takto upravená vrstva důlních děl byla spojena s daty z databáze úložných míst těžebního odpadu, ze které byly též vyloučeny prvky datované po roce 1945.
- Pro další analýzu byly vybrány čtverce, kde četnost bodových jevů byla minimálně 6.
- Takto vybrané čtverce byly rozšířeny o informace z databáze poddolovaných území (vyloučeny neklasifikované plochy a plochy datované po r. 1945) a o vybraná vodní díla (ZABAGED: vodní toky – příkop; kanál).

Boží Dar

Upravené toky v Krušnách horách

Blatenský příkop

Bludná

Důl Mauricius, Hřebečná

Lom u Žulové

Krajiny lázeňské

- Lázeňské léčebny (ZABAGED) vzdálené max. 1 km od ochranného pásma léčivých vodních zdrojů I. kategorie (DIBAVOD).
- Nebo alespoň 3 lázeňské léčebny vzdálené od sebe max. 1 km, tj. lázeňská centra, která nejsou primárně vázaná na léčivé vodní zdroje.

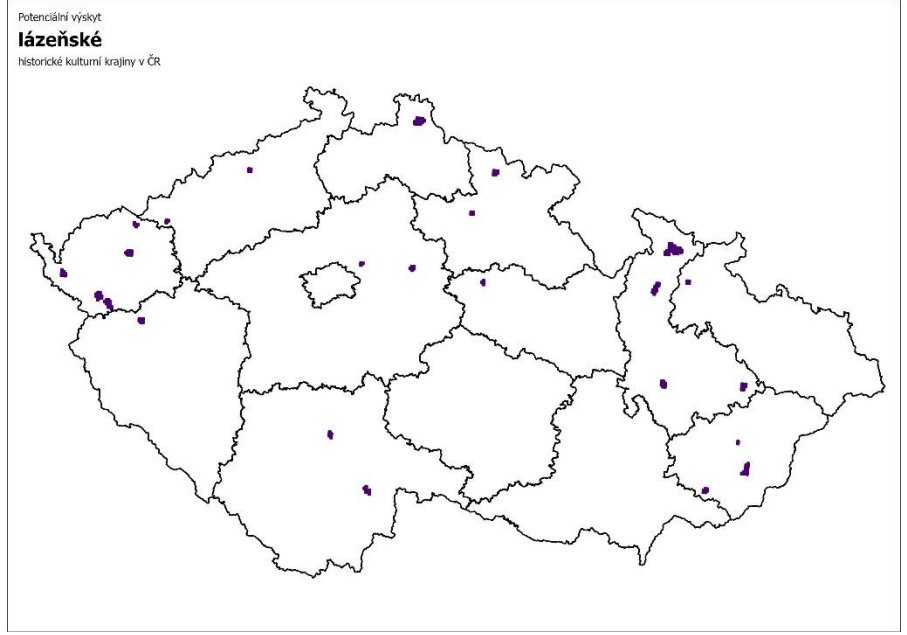

- Centra byla rozšířena o prameny, zřídla, rozhledny, kapličky a křížky (ZABAGED) do 1 km.

Krajiny poutní

- Základním zdrojem informací byla mapa Katolická poutní místa v Česku na počátku 21. století (2012).
- Údaje z mapy poutních míst byly doplněny údaji o sakrálních stavbách ze ZABAGED.
- Jednotlivým jevům byly přiřazeny bodové hodnoty a byla zhodnocena jejich koncentrace.

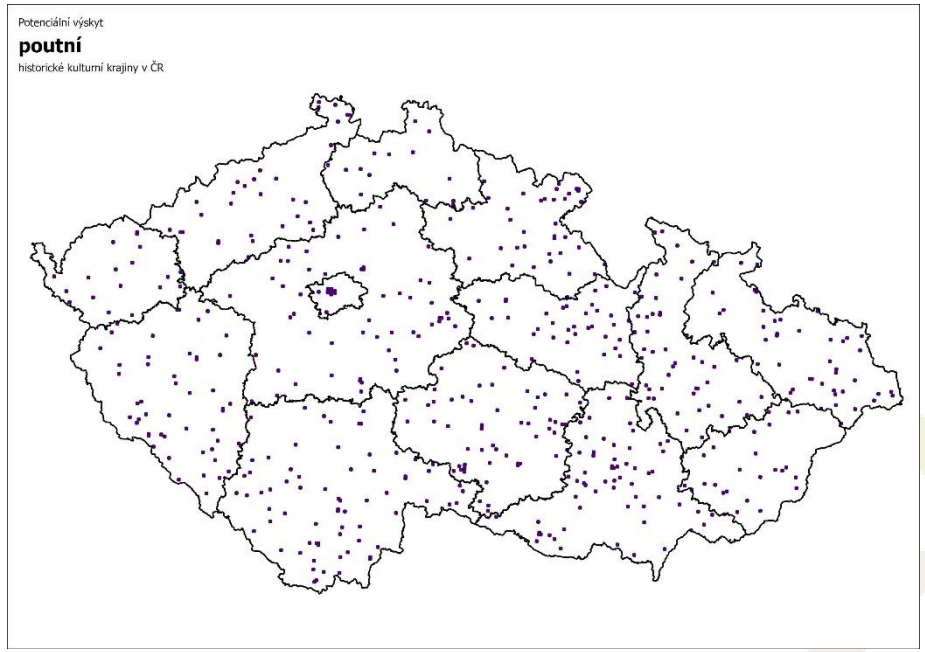

Mariánské Lázně

Klášter Broumov

Hvězda

Římovsko

Území pravděpodobného výskytu historických kulturních krajin

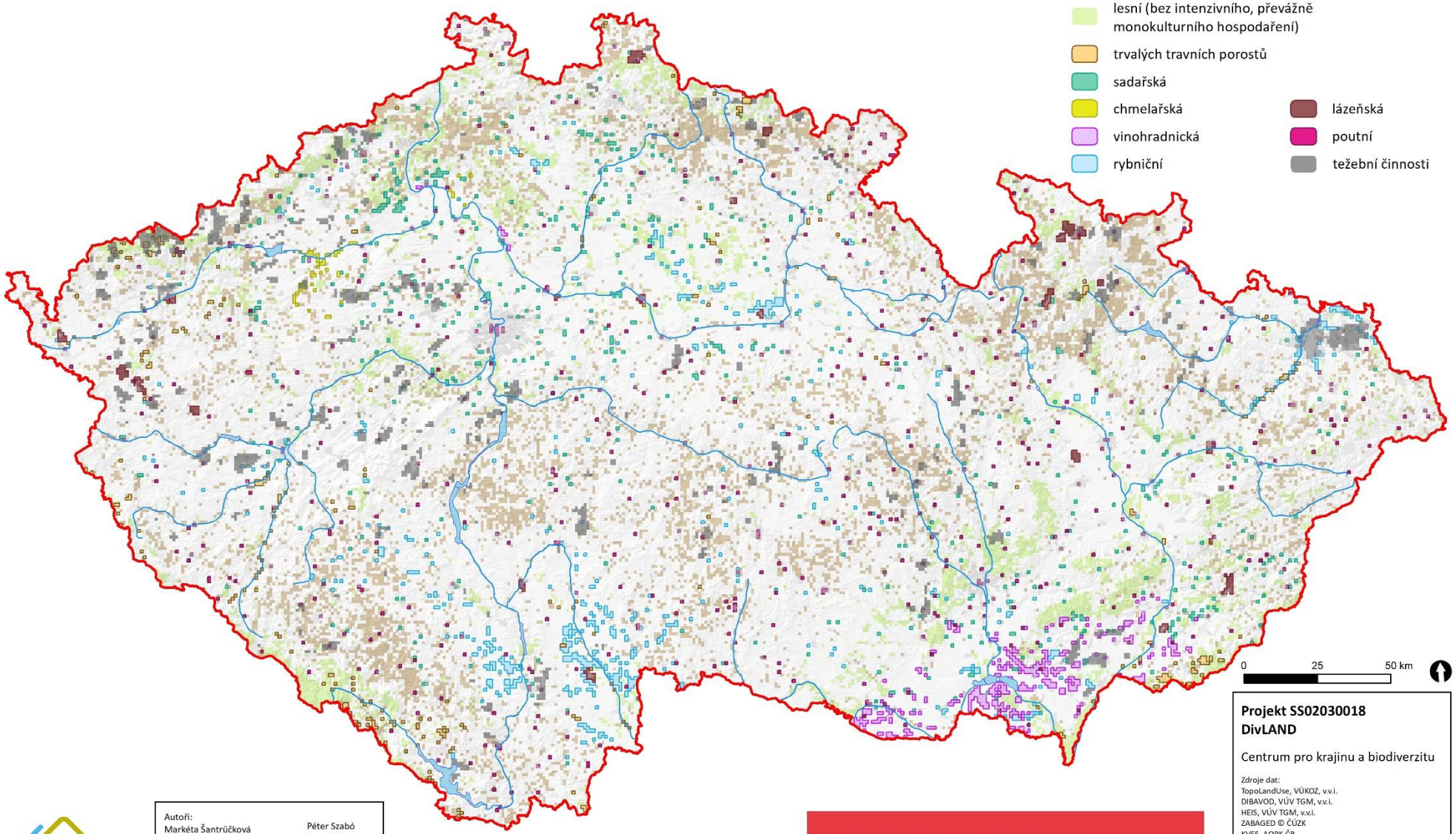

Autoři:
Markéta Šantrůčková
Alois Vokoun
Katarína Demková
Lucie Medková
Jiří Dostálek
Martin Weber
Jaroslav Vojta
Péter Szabó
Tomáš Slach
Václav Fanta
Marek Havlíček
Hana Skokanová
Miloš Rozkošný
Pavel Richter

DIVLAND

Souřadnicový systém: ETRS89; podkladové vrstvy: stínovaný model reliéfu ČR, vodní plochy, vodní toky, zastavěné plochy (ZABAGED ®)

T A
Č R
Tento projekt je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR a Ministerstva životního prostředí v rámci Programu Prostředí pro život.
www.tacr.cz www.mzp.cz

Projekt SS02030018
DivLAND

Centrum pro krajinu a biodiverzitu

Zdroje dat:
TopoLandUse, VÚKOZ, v.v.i.
DIBAVOD, VÚV TGM, v.v.i.
HEIS, VÚV TGM, v.v.i.
ZABAGED © ČÚZK
KVES, AOPK ČR
Důlní díla, Poddolovaná území a Úložná místa těžeb. odpadu © Česká geologická služba
ArcČR 500 v 4.2, ARCDATA PRAHA
SW Plužiny, ČZU
Kučera et al. (2012)

(c) DivLand 2023; VÚKOZ, v.v.i.

Historická kulturní krajina	Rozloha (km^2)	Rozloha – podíl z ČR (%)
Zachovalého maloplošného členění zemědělských pozemků	10 206,67	12,94
Lesní (celkem)	29 273,96	37,11
Intenzivního, převážně monokulturního hospodaření	23 008,04	29,16
Monokulturního hospodaření v přirozeně jehličnatých lesích	802,33	1,02
Pařezinového hospodaření	2 936,48	3,72
Přírodě blízkého vysokého lesa	2 524,66	3,20
Trvalých travních porostů	345,14	0,44
Vinohradnická	365,17	0,46
Chmelařská	53,00	0,07
Sadařská	639,23	0,81
Rybniční	693,11	0,88
Lázeňská	223,00	0,28
Těžební činnosti	2 107,85	2,67
Poutní	561,89	0,71
Historické kulturní krajiny (celkem bez překryvů)	39 530,17	50,11
Historické kulturní krajiny (celkem bez překryvů a bez lesní intenzivního, převážně monokulturního hospodaření)	19 967,85	25,31

Krajinné památkové zóny

- Památková zóna je „…historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty“ (Zákon č. 20/1987 Sb.).
- V současnosti je vyhlášeno 28 tzv. krajinných památkových zón (KPZ).
- Jejich účelem je chránit hodnoty volné historické kulturní krajiny.

- Vyhlášené KPZ jsou poměrně malé.
- Nedostatečné povědomí o jejich hodnotách a slabost legislativních nástrojů
- V přípravě je problematická novela památkového zákona v návaznosti na nový stavební zákon, která má oslabit nástroje ochrany pomocí památkových zón.

Krajinné památkové zóny

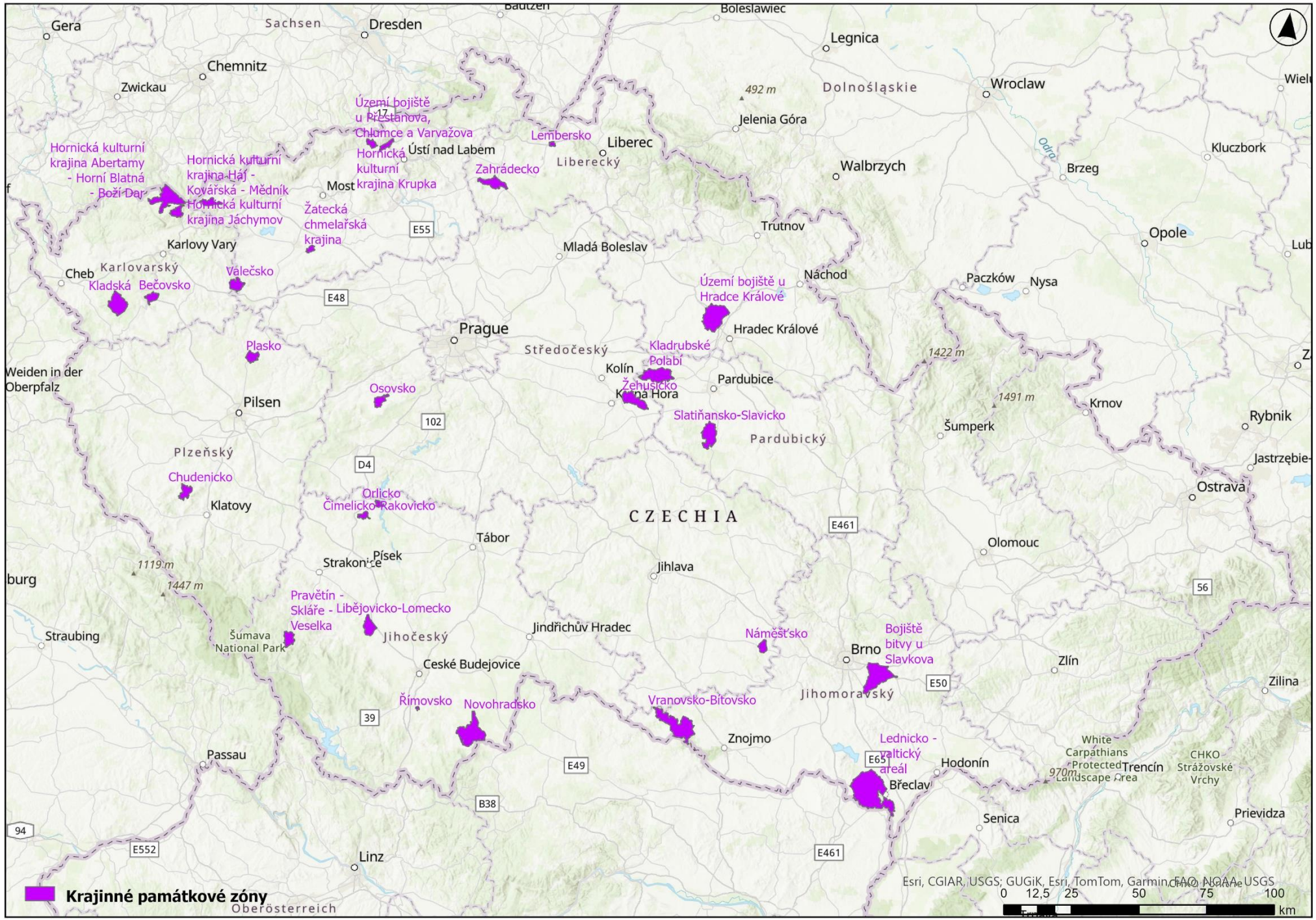

Název KPZ	Kraj	Rozloha (km²)	Rok prohlášení
Území bojiště bitvy u Slavkova	Jihomoravský	67,68	1992
Lednicko - valtický areál	Jihomoravský	143,98	1992
Osovsko	Středočeský	13,38	1996
Žehušicko	Středočeský	31,26	1996
Novohradsko	Jihočeský	65,90	1996
Římovsko	Jihočeský	1,27	1996
Orlicko	Jihočeský	4,89	1996
Libějovicko-Lomecko	Jihočeský	21,95	1996
Valečsko	Karlovarský/Ústecký	18,13	1996
Chudenicko	Plzeňský	16,57	1996
Plasko	Plzeňský	14,07	1996
Lembersko	Liberecký	3,29	1996
Zahrádecko	Liberecký	25,71	1996
Území bojišť u Přestanova, Chlumce a Varvažova	Ústecký	8,69	1996
Území bojiště u Hradce Králové 1866	Královehradecký	64,37	1996
Slatiňansko - Slavicko	Pardubický	37,77	1996
Náměšťsko	Vysočina	10,96	1996
Čimelicko - Rakovicko	Jihočeský	7,32	2002
Vranovsko-Bítovsko	Jihomoravský	76,25	2002
Hornická kulturní krajina Abertamy-Boží Dar-Horní Blatná	Karlovarský	52,20	2014
Hornická kulturní krajina Háj-Kovářská-Měděník	Ústecký	12,63	2014
Hornická kulturní krajina Jáchymov	Karlovarský	13,57	2014
Hornická kulturní krajina Krupka	Ústecký	7,92	2014
Bečovsko	Karlovarský	12,49	2014
Kladrubské Polabí	Pardubický	45,71	2015
Kladská	Karlovarský	38,82	2020
Žatecká chmelařská krajina	Ústecký	5,48	2021
Pravětín – Skláře – Veselka	Jihočeský	16,84	2024

Asociativní krajiny
Komponované krajiny
Organicky vyvinuté krajiny

Území pravděpodobného výskytu historických kulturních krajin

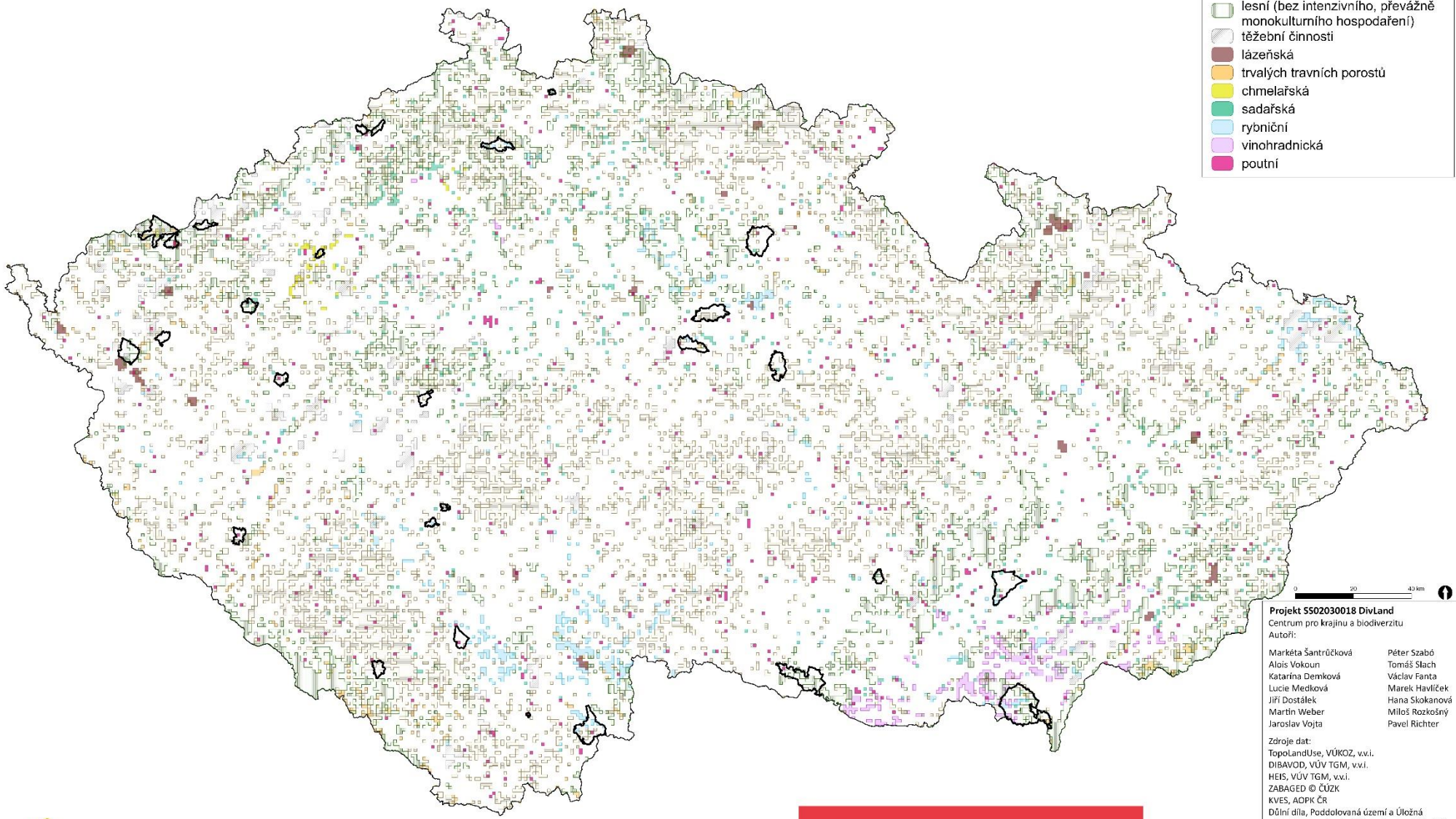

Projekt SS02030018 DivLand
Centrum pro krajinu a biodiverzitu

Autoři:

Markéta Šantrůčková
Alois Vokoun
Katarína Demková
Lucie Medková
Jiří Dostálek
Martin Weber
Jaroslav Vojta
Péter Szabó
Tomáš Slach
Václav Fanta
Marek Havlíček
Hana Skokanová
Miloš Rozkošný
Pavel Richter

Zdroje dat:
TopoLandUse, VÚKOZ, v.v.i.
DIBAVOD, VÚV TGM, v.v.i.
HEIS, VÚV TGM, v.v.i.
ZABAGED © ČÚZK
KVES, AOPK ČR
Důlní díla, Poddolovaná území a Úložná místa těžeb. odpadu © Česká geologická služba
ArcČR 500 v 4.2, ARCDATA PRAHA
SW Plužiny, ČZU
Kučera et al. (2012)
KPZ, NPÚ

(c) DivLand 2023
VÚKOZ, v.v.i.

DIVLAND

T A
Č R
Tento projekt je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR a Ministerstva životního prostředí v rámci **Programu Prostředí pro život.**
www.tacr.cz www.mzp.cz

Krajinné památkové zóny

- Kromě vyhlášených krajinných památkových zón existuje seznam několika desítek dalších lokalit, které by mohla mít potenciál být vyhlášeny krajinnou památkovou zónou, nicméně k vyhlášení KPZ z mnoha důvodů nedošlo.

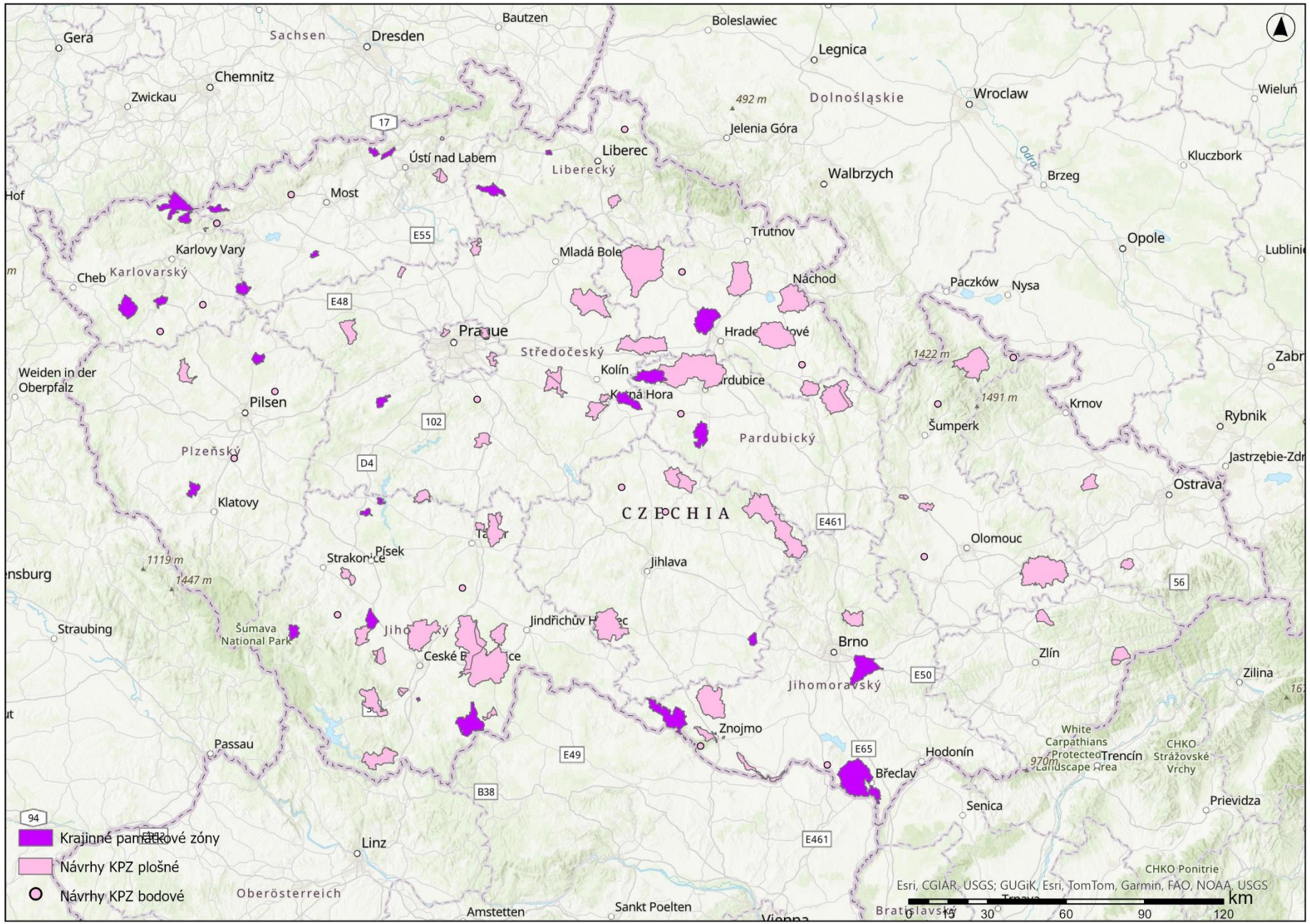

Děkuji za pozornost

https://divland.cz/uzemi-pravdepodobneho-vyskytu-historickych-kulturnich-krajin/

https://vukoz.maps.arcgis.com/apps/mapviewer/index.html?webmap=4c7329015fb44995a35f80df123833ca